

arra, hogy *Klebelsberg* érdemeit méltassa, még sem haladhatunk el szó nélkül e csapásszámba menő esemény fölött. Városalapítónak nevezi ma Szegeden mindenki, s valóban bölcs meglátással, a gondolatok ezerrétűségével és azoknak megvalósításával újra teremtette ezt a várost, hogy annak külső megjelenését feldíszítve a magyar kultúrának olyan erős bástyáját, oly hatalmas erődjét alapítsa meg, amely a határvárossá kényszerült Szegedet másfélszázezernyi magyarságával, örök időkre megvédje az elbalkánosodás veszélyétől. Talán, ha gazdagnak születik, mint csodálatos *Maecenas* hagy nevet maga után, mert minden pénzét elköltötte volna, még kísérletekre is, de így mint az állami gazdálkodás egyik őre, csak azt valósíthatta meg, ami nem járt kockázattal. Évszázadok fognak élni *Klebelsberg* Kunó gróf alkotásainak erkölcsi és anyagi hasznából és azt hisszük, hogy *Szeged* város nem lesz haszontalan örökös, hanem gyümölcsöztetni fogja a klebelsbergi örökséget, a DOM-téri játékokat.

Az év szabadtéri megnyilvánulásainak történetéhez tartozik egy érdekes egyházi ünnepség. *Lugosi Döme* dr. régi okiratokból megállapította ugyanis, hogy Szeged városának ősi védőszentje *alexandriai Katalin vértanú és szűz*, akinek tiszteletét az egyházi hatóság is felújítani hajlandó volt. Ezen alkalommal november 25-én a város hatósága, testületek, jelmezbe öltözött iparosok és magyarruhás tanuló ifjúság zászlók alatt díszbe vonultak végig a városon, a Széchenyi-tértől az alsóvárosi templomig, ahol *móori Glattfelder Gyula* dr. csanádegyházmegyei püspök fényes papi segédlettel visszaállította a szentnek szegedi tiszteletét.

A jövő év elé mindenki feszült várakozással nézett és mindenki remélte és hitte, hogy 1933-ban megindulnak az állandósítható szabadtéri játékok.

Lugosi Döme

A SZEGEDI SZABADTÉRI JÁTÉKOK JÖVŐJE

A szabadtéri játékok divatja ma már túlteng.

Élelmes színigazgatók és alkalmi vállalkozók az ország minden zugában rendeznek úgynevezett „szabadtéri játékok“-at, nem törődve a rendezésre álló tér adottságával, hátterével, akusztikájával, stílusával, a nézőközönség legminimálisabb kényelmi érdekeivel. A rendes színházi műsort egyszerűen beöltöztetik a szabadtéri játékok divat-központjába. Még a lingó-lengő, kopott vászondíszleteket is átviszik a zárt színpadról a szabadtérre, ahol kedvére játszik velük a szél.

Kétségtelen, hogy ebben a rendszertelen üzleti kapkodásban veszedelem rejlik. Egyszerű és ízléstelen vásári komédia, minden művészi céltől messzeeső tömeg-szórakozás válik így a szabadtéri játékok ihletes hivatásából.

Az általános emberi kultúra, a magyar nemzeti kultúra szempontjá-

ból, de várospolitikai és idegenforgalmi szempontból is egyaránt fontos lenne, ha az állami gépezet kultúr-irányítói megadnák a helyes irányítást, rámutatnának a szabadtéri játékok célkitűzéseire és megszabnák a szükséges korlátokat. Ennek az okos irányításnak nem a művészi szabadság guzsbakötése, hanem a művészietlen szabadosság megfékezése lehet csak a célja. A szabadtéri játékokhoz fűződő népszerűvelési célokat, szívet-emelő és lélekfinomító hatásokat nem szabad az olcsó szórakoztatás aprópénzére felváltani.

Szegeden már kialakult hagyományai vannak a szabadtéri játékoknak.

A „nagy építő“, Klebelsberg Kunó, színes álma valósul meg minden nyáron, amikor kigyulladnak a DOM-téren a fénysugárzó reflektorok.

Európában alig van olyan város, amelynek szabadtéri előadásokra alkalmasabb tere volna, mint Szegednek. A Fogadalmi templom szeszélyes arányai, építészeti indokolás nélkül is merészen magasba ivelő kettős tornya, furcsa stíl-keveredése, színes csipkeszerűsége — amiket komoly esztéták épen „játékos“ külsőségei miatt bírálják, — az esti világítás és sötét égbolt-háttér csaloéka fénye mellett a színjátékok leghatásosabb díszleteként hatnak. Tudvalevő, hogy a színpadon a „kasirozott“ díszletek nagyobb hatásúak, mint a valódi antikvitások. Emlékezem arra, hogy Európa egyik legműveltebb és legfinomabb izlésű mecénása, Keglevich István gróf, a Vígszínház megnyitása idején új darabokhoz óriási anyagi áldozatokkal, utazásokkal, felfedező külföldi kutatások révén szerezte be az igazi, hamisíthatatlan bútorokat, szőnyegeket, kellékeket, mint valódi klenódiákat állíttatta azokat a színpadra, — de a nézők szeme semmit sem értékelt azokból. Sokkal nagyobb és elragadóbb hatásuk volt később azoknak az „antikvitásoknak“ és „korabeli“ kellékeknek, amelyek a színház műhelyében készültek „papírmásé“-ból. Ez a színjátéknak természetéből folyik. A Fogadalmi templom legcinikusabb néző lelkében is mély, áhitatos érzéseket gyújt lángra, a színpadi rendező szemében pedig a legszebb díszlet, melynek soha nem halványul, újra, meg újra erősödő hatása van a nézőközönségre.

A DOM-tér körülhatárolt zártsága, szerencsés akusztikája, a mély hangulat, ami a legkonokabb nézőt is rabul ejti, a lehetőségek, amelyek az óriási méretek folytán is kínálkoznak, kötelességévé teszik az illetékeseknek, hogy az immár hatéves múltra tekintő munkát fejlesszék, erősítsék, helyes irányba tereljék s — ha kell — újabb áldozatokkal is diadalról diadalra vigyék.

De kötelességévé teszi az államhatalomnak is, hogy Szegedet védje meg a lejáratás veszedelmétől, amely az egész országban dudvaként burjánzó, művészietlen és tisztán kalmárcélú üzleti kísérletek miatt fenyegeti a DOM-téri ünnepi előadásokat.

A DOM-tér 10.000 négyzetméter kiterjedésű és 40.000 ember befogadására is képes. Eseményein alkalmas bizonyos darabok bemutatására.

És itt nem akarok beleszólni az érdekes vitába, hogy vajjon a szegedi „specialitás“, Az ember tragédiája, alkalmas-e a szabad téren való előadásra? Kétségtelen, hogy a rendezői fantázia lassan-lassan le fogja

győzni azokat a nehézségeket, azokat a stilustöréseket és hangulat-borulásokat, melyek a költői mű filozófiai mélységei és a szabad tér látványosságokat kívánó természetek között tátonganak.

Szegednek továbbra is ragaszkodnia kell Az ember tragédiájához, amely kiaknázhatatlan bányája a rendezői elgondolásoknak és épen ezért mindig újszerű érdekességeket nyújt a nézőközönségnek.

Épen ezért nem tudom osztani a Tragédia európai hírű, kitűnő fordítójának, *Mohácsi Jenőnek* azt a felfogását, hogy *Az ember tragédiája* előadási formáját le kellene végre szögezni Szegeden, hogy ott nem szabad minden évben újabb, meg újabb elgondolásokkal kísérletezni, hanem megállapodni abban, hogy ez az évről-évre változatlanul megismétlődő forma: a *szegedi* Ember tragédiája. A rendezői fantázia újabb elgondolásait pedig zárt, vagy szabad színpadon más városok valósítsák meg. Madách mélyreszántó filozófiája és szabadon szárnyaló fantáziája még nagyon sok ideig kiapadhatatlan forrása lesz a rendezői gondolatoknak, nem szabad, nem is lehet épen a szegedi rendező gondolatszabadságát hozzáláncolni a megmerevedett, hagyományos formákhoz. Az ember tragédiája Szeged tradíciója, de minden évben új és új hangsúllyal, friss gondolatokkal kell aláfesteni az előadást, a fejlődési folyamatot nem szabad megállítani a tradíció gátjaival.

De *Az ember tragédiája* mellett ki kell, hogy alakuljon valami általános művészi program biztos képe is. *Valami, ami szervesen és elválaszthatatlanul a templomhoz és a térhez illik*. Valami, aminek a templom és a tér *épen olyan főszereplője*, mint a vezető színészek.

Gondosan kell kiválogatni a színpadi irodalomnak azokat a gyöngyeit, amelyeknek valamelyes kiegészítő szempontból részei lehetnek a szegedi kincset jelentő adottságok: a templom és a tér. S e mellett nagyon fontos még a darabok kiválasztásánál egy szempont: Szegednek azt kell adnia, amit más város nem ad, vagy nem adhat. Olyan valamit kell nyújtania, amit a külföldi vagy akár a budapesti közönség nem kaphat meg máshol. Nem szabad könnyelműen versenyre kelnie a nagy világvárosok produkcióival. Ha az idegen nem kap valami olyan különleges dolgot, amit máshol nem láthat, akkor miért utazzék épen Szegedre? Ha például Salzburggal akar műsorban vagy szereposztásban vetekedni, akkor a rövidebbet húzza. Salzburg összegyűjtheti a világ leghíresebb dirigenseit, a világ leghíresebb énekeseit és zenekarát, mert olyan helyárakat szabhat, amiből mindez megtérül. De hogy ezt Szeged utánozhassa, ahoz a helyáraknak a mostanihoz képest tízszeres emelésére lenne szükség és a város, vagy az állam részéről olyan anyagi segítségre, amire számítani nem lehet. De nem is lehet hivatása, hogy konkurráljon Salzburggal. A nagy magyar Alföld színmagyar fővárosának az a feladata, hogy valami színmagyart nyújtson, olyanvalamit, amit az idegen máshol nem találhat meg, sőt a budapesti, nemzetköziségre szoktatott közönség sem. Triviális hasonlat, de megvilágítja a kérdést: a külföldit jobban érdekli a mezőkovesdi színes magyar viselet, mint a legjobb magyar szabónál készült frakk-öltöny. Ez nem azt jelenti, hogy nyereg alatt puhított húsból bográcsgulyást kell főzni a DOM-téren és okvetlenül vil-

logó fehérneműt kell mutogatni, hanem a magyar kultúra, a régi és új magyar szellemi élet olyan színes virágait, amelyekről meg lehet ismerni, hogy „made in Hungary“.

És nagyon kell arra is vigyázni, hogy a műsor megállapításából ne ütközzék ki az üzletes szellem. A szabadtéri játékoknak nem a tömeg szórakoztatása, hanem a tömeg szellemi gazdagítása és lelki emelése a feladata. A zárt színpadon tett engedményeknek nincs helyük a szabadtéri játékoknál.

A szabadtéri játék nem új formák keresése, hanem a színpad ősi formáihoz való visszatérés. A szabadtéri játék célja nem individuális örömök keltése egyes nézők szívében, hanem kollektív érzések szuggesztíója. Ide-oda hurcolt, ingó-lebegő vázondíszletek és a zárt színpad technikai furfangjai sértik a szabadtéri játék lényegét és kiküszöböltek a hangulat ihletéből a nézőket. Profanizálják a játék hatását. A tér és annak architektúrája nemcsak díszlete, de főszereplője is a játéknak.

Ez irányban még sok a tennivaló annak, aki a szegedi játékok továbbbi sorsát irányítani fogja. Eddig a műsort ötletszerűség, a deficittől való félelem, mondjuk ki: valami útkereső és lelkes műkedvelés állította össze. A műsorba felvett darabok kiválasztásánál olyan szempontok is érvényesültek, melyek nem tisztán művésziek. Ez a kísérletezés éveiben megmagyarázható és természetes. De a szegedi játékoknak most már szilárd megalapozottságuk van. Itt az ideje, hogy most már nem szerteágazó ösvényeken, hanem a helyesnek és célhozvezetőnek felismert úton haladjanak az ünnepi játékok, eltévélyedések és engedmények nélkül.

Első lépésként pályázatot kellene kiírni minden évben a szegedi DOM-téren előadandó darabokra. Ez az áldozat bőven meghozná a maga művészi és anyagi kamatait. Bizonyos, hogy a magyar irodalom legkiválóbbjai is örömmel és elmélyüléssel vennének részt ebben a pályázatban, amely dicsőséget is, pénzt is jelent a győzőnek. Ezt azonban nem szabad az utolsó perc véletlenére bízni. Amint a nyári játékok lezajlanak, másnap már hozzá kell fogni a következő évi program megalapozásához. A munkának nem szabad szünetelnie. Akik irányítják a játékok sorsát, azoknak permanens, télen-nyáron meg nem szűnő munkával kell ásniok tovább az utat.

Janovics Jenő